№ 269 ՈՒՐԲԱԹ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 5 — 1908 — ՈՒՐԲԱԹ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 5 № 269

ԵՐԵՍՈՒՆՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՐԺԵՆ 5 ԿՈՊ.
Թղթակցական գրերը ուղարկել են խմբագրութեան անունով.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ редакція «Мшакъ»
Базарная ул. д. Тамамшева № 16.
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տելեֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւններ ընդունվում է ամեն ժամ.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄՇԱԿ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ ԼՐԱԳՐԻ

ԱՌԱՋԻԿԱՅ 1909 ԹՈՒԱԿԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

(37-ՐԴ ՏԱՐԻ)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԳԻՆԸ. «Մշակի» տարեկան գինը 10 րուբլի է, տասն և մէկ ամսվանը նոյնպէս 10 ր., տասն ամսվանը 9 ր., ինն ամսվանը 8 ր., 8 ամսվանը 7 ր., եօթ և վեց ամսվանը 6 ր., հինգ ամսվանը 5 ր., չորս ամսվանը 4 ր., երեք ամսվանը 3 ր., մէկ ամսվանը 1 րուբլի։

Արտասահմանի բաժանորդները պէտք է վճարեն տարեկան 6 ռուբլի. Եւրոպայի բաժանորդները՝ 30 ֆրանկ. Պարսկաստանի բաժանորդները 10 րուբլի. Թիւրքիայի բաժանորդները 120 ղռուշ։

Հասցէները փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաև հին հասցէն և միևնոյն ժամանակ 40 կ. նամականիշ։

Ի նկատի ունենալով, որ ուշ բաժանորդագրվելու պատճառով ստեղծվում են մի շարք տեխնիքական անյարմարութիւններ, որոնք զրկում են խմբագրութեանը հնարաւորութիւնից յունվարի 1-ից կանոնաւորապէս թերթն ուղարկել բաժանորդներին, ուստի խնդրվում է բաժանորդ գրվել ցանկացողներին վաղօրօք դիմել՝ գրելով հասցէները պարզ և ճշգրիտ (հին բաժանորդներից խնդրվում է ուղարկել նախկին տպագրված հասցէն)։

Մեր հասցէն. ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ». Արտասահմանից՝ TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

Ուսանող Յակովբ Մովսիսեան Տէր-Յակովբեանցը և Յովհաննէս Գէորգեան Ղորղանեանցը ցաւօք սրտի յայտնում են ազգականներին և ծանօթներին՝ առաջինը իր թանգագին մօր և երկրորդը իր սիրելի քրոջ

Եկատերինէ Գէորգեան ՏԷՐ-ՅԱԿՈՎԲԵԱՆՑԻ

եղեռնական մահվան մասին։ Ամբիծքը հինգշաբթի երեկոյեան, դեկտ. 4-ին, ժամը 4-ին, Միքայէլեան հիւանդանոցում (Великокняжеская улица), իսկ դիակի տեղափոխումը ուրբաթ՝ դէպի Կուկիայի Նորաշէն ս. Աստուածածնի եկեղեցին։ Թաղումը Խօջիվանքի գերեզմանատանը։ 2—2

Ներսիսեան դպրոցի չքաւոր աշակերտներին նպաստող ընկերութեան Հիմնադիր Յանձնաժողովը

յայտարարում է, որ դեկտեմբերի 7-ին, կիրակի, առաւօտեան ժամը 11-ին դպրոցում կայանալու է ընկերութեան առաջին

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԸ

որին հրաւիրվում են համակրող անձինք։

Ժողովի զբաղմունքի առարկաներն են.

1) Ընկերութեան հիմնադրութիւնը, 2) Նրա վարչական մարմինների ընտրութիւնը։

2—3 (ու. կ.) առ. Հիմնադիր Յանձնաժողով

ՀԱՅՈՑ ԹԱՏՐՈՆ

ԱՐՏԻՍՏԻԿ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

ՀԱՅ ԴՐԱՄԱՏԻԿԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Երկուշաբթի, դեկտեմբերի 8-ին

Տիկին ՄԱՅՍՈՒՐԵԱՆԻ բենեֆիսին

կը ներկայացնէ

Առաջին անգամ հայոց բեմի վրա

I

Ամուրիների ժողովարանը

Կոմ. 3 գ. Բալուցկու, Թարգ. Վ. Տիրացեանի

II

Անուրջ

Դրամ. 1 գ. Զուդերմանի, Թարգ. Վ. Տիրացեանի

Մասնակցում են՝ օր. տ. տ. Արաքս, Գուլազեան, Մայսուրեան, Մելիքեան, Ցասմիկ, պ. պ. Աւետեան, Զարիֆեան, Թաշճեան, Թորոսեան, Սամիկոնեան, Սևումեան և Վանշիր։

Սկիզբը երեկոյեան ուղիղ ժամը 8-ին։

Տեղերի գները բենեֆիսային են։

Ռեժիսեօր՝ Ս. Քափանակեան

(ա.) 2—1

Հայ Դրամատիկական Ընկերութիւն

Այսօր, դեկտեմբերի 5-ին

Թիֆլիսի Ժողովարանում

կայանալու է

Բանաստեղծ ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆԻ

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

հետևեալ նիւթի վրա

Հայկական բանաստեղծութիւնը անցեալում.

1. Հին հայկական գրաբարի պօէզիա։
2. Միջնադարեան ժողովրդական լեզուով եղած պօէզիան։

Դասախօսութեան սկիզբն է երեկոյեան ժամը 8-ին։

Տոմսակները վաղօրօք կարելի է ստանալ Ժողովարանի շվէյցարի մօտ այսօր՝ առաւօտեան ժամը 11—3-ը և երեկոյեան ժամը 7—8-ը։

1—1

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Գեղարուեստ

Գրական, գեղարուեստական, երաժշտական

Պատկերազարդ հանդէսի

ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԻՐՔԸ

Ճոխացրած ծաւալով և 5 գոյնի պատկերներով

Բաժանորդագրութիւնը շարունակվում է

10 գիրքը 10 ր., 6 գիրքը 8 ր., 4 գիրքը 5 ր.

Հատավաճառ 2 րուբլի

Դիմել Թիֆլիսի և Բագուի գրավաճառանոցները։

Խմբագրութեան հասցէն. Թիֆլիս, Бебутовская 12, կամ почт. ящ. 133.

Օտար տեղերից՝ Тифлисъ, редакція «Гехарвестъ», կամ Tiflis, Rédaction «Kegharvest».

3—2 (ա.) (ե. ու. կ.) Խմբ.-հրատ. Գ. Լևոնեան

Շաբաթ, դեկտեմբերի 6-ին

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆԻ ԴԱՀԼԻՃՈՒՄ

կայանալու է

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՀԱՅՈՑ ԲԱՐԵԳՈՐԾ. ԸՆԿ. ՕԳՏԻՆ

ՀԱՄԵՐԳ ԵՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

I

Համերգին կը մասնակցեն. յայտնի երգչուհիներ, երգիչներ և երաժիշտներ։ Սիրողների խումբը հայր Կոմիտասի և պ. Մանուկեանի ղեկավարութեամբ։ Բալալայկա ածողների խումբը։

II

Վիճակախաղ թանգագին իրերով, «petits-chevaux», նոր պարեր և կոտիլիոն։

III

Երաժշտութիւն եւրոպական և ասիական։

Սկիզբն է ժամը $8^1/_2$-ին

Մուտքի տոմսակների գինն է 2 ր. 20 կ.

Տոմսակները վաղօրօք կարելի է ստանալ ընկ. գրասենեակում՝ Երևան-Արագածյեան հրապարակ, № 7, սեփ. տ.։ Նոյն գրասենեակում շնորհակալութեամբ ընդունվում են նուէրներ վիճակախաղի համար։

(շ. ե. ու.) (առ.) 4—3

ՉԱՐ ԱՍՊԵՏՆԵՐԻ ՇՆՈՐՀԻՒ

Պարսկաստանից մեզ հասնող լուրերը ցոյց են տալիս, որ պարսիկների մէջ երևան են եկել նոր տեսակի սրիկաներ, որոնք օգտվելով խառնաշփոթ դրութեան և անցողական շրջանի հանգամանքներից, կատարում են դրամաշորթութիւններ, քօղարկելով իրանց արարքները զանազան քաղաքական նպատակներով։

Պարսիկ տարրի մէջ երևացած սրիկայութեան այդ նոր եղանակը շատ ճնշող տպաւորութիւն է թողնում ազգաբնակութեան բոլոր խաւերում։ Տիրող դրութիւնը դառնում է ծանր և անտանելի ժողովրդի համար։ Մարդիկ հնարաւորութիւն չունեն քաղաքական գործողին տարբերել սրիկայից և, գտնվելով անթիւ սպառնալիքների ճնշման տակ, չը գիտեն որտեղ են վերջանում քաղաքական ազդեցութիւնները և որտեղ սկսվում սրիկայութեան և շանտաժի թելադրութիւնները։

Եւ հասկանալի է, որ ազգաբնակութիւնը սկսում է ձանձրանալ և մաշվել տիրող դրութիւնից, տեսնելով իրականութեան մէջ մի շարք զրկանքներ և վտանգներ իր կեանքի և ստացուածքի վերաբերութեամբ։

Եւ անշուշտ զարմանալի չի լինի, եթէ ժողովրդական խաւերում կը սկսվի կազմվել աննպաստ տրամադրութիւն նոր կեանքի նոր գործողների դէմ և կը պատրաստվի հող ռէակցիայի համար։ Շանտաժի, խուլիգանութեան և սրիկայութեան հերոսները, իբրև եռանդներ, որոնք հանդէս են եկել նոր կեանքի արշալոյսին և նոր կարգերի նախագաւթում, վայր են գցում վերանորոգչական դրօշակների յարգը, որովհետև չար գործերի ասպետները ծածկված վերանորոգիչների քղամիտով, չեն դատապարտվում և հալածվում գաղափարական գործողների կողմից և համարվում են մի բանակի և ընդհանուր մաքառման զինուորներ։

Ժողովուրդը գնահատում է ամեն մի նոր քաղաքական կարգի արժէքը այն արդիւնքներով, որ այդ կարգը տալիս է իրան։ Որքան էլ բարձրագոչ լինեն քաղաքական գործողների խոստումները և գրաւիչ ձևով ներկայացվեն ապագայ բարիքները, ազգաբնակութիւնը դատում է իրերի մասին այն փաստերի հիման վրա, որ տալիս է նրան կեանքը։

Եւ եթէ նոր կեանքը այսօր տալիս է մարդկանց սրիկայութեան, խուլիգանութեան և շանտաժի մի շարք փաստեր, անկասկած, մարդիկ յետ են նահանջում այդպիսի կեանքից, որոնելով պաշտպանութիւն և անդորրութիւն աւելի ապահով և աւելի ամուր բազուկներում։

Նոր կեանքի գործողների սխալները և անցողական շրջանի չարագործ ասպետները—ահա ովքեր են ռէակցիայի նպաստողները և վերանորոգչական գործունէութեան խանգարողները։

Ա. Քալանթար

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Պետերբուրգից հեռագրում են «Бесс. Ж.» լրագրին.

Այն ճառը, որ արտասանելու է Դումայում արտաքին գործերի մինիստր Իզվօլսկին, ընդհանուր գծերով մշակված է մինիստրների խորհրդի մէջ. Նրա բովանդակութիւնը մօտաւորապէս հետևեալն է։ Ռուսաստանը ոչ մի ձևով չէ համաձայնվում Բօսնիայի և Հերցեգովինայի աննեկսիային և այն դէպքում, եթէ աննեկսիան ընդունվելու լինի կօնֆերէնցիայի կողմից, անպայման կը պահանջի յատուցումն շահագրգռված բալկանեան պետութիւններին. Ռուսաստանը չէ նպաստել Աւստրիայի ու Թիւրքիայի բանակցութիւններին, խորհուրդ է տալիս բալկանեան պետութիւններին հանգստութիւն պահպանել, ձգտում է աւանդական բարեկամ սլաւօնականութեան և յոյս ունի ստանալ Աւստրիայի համաձայնութիւնը կօնֆերէնցիա գումարելու համար։

Իզվօլսկին Ցարսկոյէ-Սելոյից վերադառնալուց յետոյ, տեղի է ունեցել մինիստրների կաբինետի խորհրդակցութիւնը։ Իզվօլսկին եռանդուն կերպով պաշտպանել է իր ճառի նախկին ձևը։ Ֆինանսների մինիստր Կօկօվցեվը ագիտացիա է մղում ճառը յետաձգելու և բաւականաչափ փոփոխելու մասին։ Վիճաբանութիւնները սուր կերպարանք են ստացել և վերջացել են Իզվօլսկու ուլտիմատումով, որ նա կամ պէտք է խօսէ Դումայում առաջիկայ ուրբաթ և կամ հրաժարվի կաբինետից։

Լուրջ տարաձայնութիւններ են ծագել մինիստրների խորհրդում Մերձաւոր Արևելքի վերաբերեալ դեկլարացիան մշակելու ժամանակ այն կէտի մասին, որ վերաբերում է Ռուսաստանի բռնելիք դիրքին դէպի Թիւրքիայի ժամանակակից ռէժիմը։ Վերջապէս գերակշռել է Իզվօլսկու կարծիքը, որ պաշտպանութիւն է գտել նաև պրեմիերի կողմից, որը ձգտում է Ռուսաստանի և Թիւրքիայի նոր կառավարութեան միջև սերտ մերձեցումն հաստատել։

Պետերբուրգ, 2 դեկտեմբերի

Կովկասի Փոխարքայ կոմս Վօրօնցօվ-Դաշկօվը միջնորդում է, որպէսզի գանձարանը իր վրա առնի Կովկասի զեմստվային պահակների պահպանութեան ծախքը։

Սօցիալ-դեմօկրատների ֆրակցիան, կովկասեան հարցապնդումը Դումայում քննվելու ժամանակ, կը պատկերացնէ կառավարութեան քաղաքականութիւնը Կովկասում՝ նրա նուաճման օրից սկսած մինչև այսօր։

Կոմս Պալենի կատարած քննութիւնը երևան է հանել մի շարք զեղծումներ ու յափշտակութիւններ Տաշկենդի երկաթուղային գծի վրա։ Այդ գողութիւններին մեղսակից են 250 գործակալներ։ Խոշոր զեղծումներ են բացված Մօսկվայի շրջանային երկաթուղագծի վրա ևս։

Ֆինլանդական սենատը մերժել է ռուսական դատաստանական իշխանութեան յանձնել Բոմին և Գօլուբեվին, որոնք մեղադրվում են նախկին Պետական Դումայի պատգամաւոր Կօրնիլեևի հետ միասին Պետերբուրգի Կայսերական թատրոնների կողոպտումը նախապատրաստելու գործում։

(«Б. Э.» և «Кс.»)

Բուդապեշտ, 3 դեկտեմբերի

Պատգամաւորների պալատ։ Նախագահ Իւստ առաջարկեց ընդունել հետևեալ բանաձևը. «Պալատը, համակված ուրախութեան զգացմունքով այն առիթով, որ Թիւրքիան մտաւ սահմանադրական պետութիւնների շարքը, ողջունում է Թիւրքական կայսրութիւնը այդ պատմական վերանորոգութեան առիթով։ Առաջարկութիւնը ընդունվեց միաձայն։ («Հ. Գ.»)

Կ. Պօլիս, 3 դեկտեմբերի

Մինիստրների խորհուրդը որոշեց անգլիացի Գրամֆօրտին հրաւիրել 3 տարով մաքսատան գործը վերակազմելու համար։ («Հ. Գ.»)

Կ. Պօլիս, 2 դեկտեմբերի

Պալատական պարտքերի մասին, որը արդէն հասնում է 16 միլիօն ֆունտ լիրայի, կը զեկուցվի պարլամենտին։ Մտադրութիւն կայ այդ պարտքը հանգցնել՝ մաս-մաս դուրս գալով պալատական ծախքերի համար յատկացվող գումարից։

Թիւրքական յեղափոխութեան հերոս Էնվեր-բէյը նշանակված է Բերլինի դեսպանութեան կցորդ։

Տեղական պարսկական գաղութը, իմանալով որ շահը յետ է կանչում Պօլսի պարսից դեսպանին իր ազատամտութեան համար, որոշել է, որ, եթէ այդ լուրը հաստատվի, Պօլսում գտնվող բոլոր պարսիկները թիւրքահպատակութիւն ընդունեն։ («Кс.»)

Թէհրան, 3 դեկտեմբերի

Շահից ստանալով անձի և գոյքի լիակատար երաշխաւորութիւն, Սարդար Մանսուրը հեռացաւ ռուսական միսսիայից։ («Հ. Գ.»)

Թաւրիզ, 3 դեկտեմբերի

Նշանակվեց ոստիկանապետ, որի իշխանութեան տակ դրվում է 400 զինված մարդ։

Ցամառ լուրեր են պտտում, որ մօտ օրերս Թաւրիզ են գալու Րահիմ-խանը և Սամ-խան-Սերդէրուդը։ Երկուսն էլ պաշտպանելու են Վասպինջ քաղաքը։

Էյդ-ուդ-Դօվլէի բանակն եկաւ Դեմավէդի գունդը։ («Հ. Գ.»)

Պարիզ, 2 դեկտեմբերի

Ֆրանսիական կառավարութիւնը առաջարկել է հովանաւորող-պետութիւններին Կրետէ կղզին Յունաստանին միացնելու հարցը ներկայացնել կօնֆերէնցիայի քննութեանը։ Մաքերի փոխանակութիւնը նպաստաւոր է Յունաստանի համար։

Պարիզ, 3 դեկտեմբերի

Սենատում, բիւջէի քննութեան ժամանակ, զեկուցանող Պուանկարէն հաղորդեց, որ 1908 թ. դեֆիցիտը հասնում է 135 միլիօնի։ Պետական պարտքը վերջին 20 տարում պակասեց։ Եկամտային հարկը կը տայ բաւական օգուտ։ Արդարադատութեան և դաւանութեան մինիստրութիւնների բիւջէները ընդունվեցին։ («Հ. Գ.»)

Պարիզ, 3 դեկտեմբերի

Փոխ-ծովակալ դէ-Ժօնկիէրը նշանակված է Միջերկրականի էսկադրայի գլխաւոր հրամանատար։ («Հ. Գ.»)

Վիէննա, 3 դեկտեմբերի

«Cor. Bureau»-ին հեռագրում են Կ. Պօլսից.

«Եթէ աւստրիական նաւերը ապրանքներ հասցնեն մաքսատները, այդ ապրանքները դատարկելու են միայն մաքսատան բեռնակիրները»։

(«Հ. Գ.»)

Սօֆիա, 2 դեկտեմբերի

Լրագիրները հաղորդում են, որ 1897 թւին Բօլգարիան ու Աւստրիան գաղտնի դաշինք են կապել, որի համաձայն Աւստրիան պարտաւորվում է Բօլգարիային աջակցել Ադրիանուպօլսի վիլայէթը և սև-ծովեան նաւահանգիստները գրաւելու. Բօլգարիան էլ իր կողմից նպաստելու է Աւստրիային Սալօնիկ դուրս գալու և երկաթուղի անցկացնելու Նօվօ-Բազարի սանջակով։

(«Кс.»)

Բէլգրադ, 3 դեկտեմբերի

Նովակովիչը վերադարձաւ Կ. Պոլիս։ («Հ. Գ.»)

—

Բէլչիցա (Ունգարիա), 3 դեկտեմբերի

Դոմանի հանքում գազի պայթումին շատ բանուորներ զոհ գնացին։ Առայժմ հանել են 13 դիակ։ («Հ. Գ.»)

—

Վիէննա, 3 դեկտեմբերի

Պատգամաւորների պալատը երրորդ ընթերցումով ընդունեց ժամանակաւոր բիւջէն։ («Հ. Գ.»)

—

Հռոմ, 3 դեկտեմբերի

Մամուլը շարունակում է համակրական յօդուածներ նուիրել Մուրավիեվին։ («Հ. Գ.»)

—

Օդեսսա, 3 դեկտեմբերի

Որովհետև Մերձաւոր Արևելքում աւստրիական ապրանքների բօյկօտը շարունակվում է, տեղական նաւահանգստից այլևս մանուֆակտուրային ապրանքներ չեն ուղարկում Կ. Պոլիս, Զմիւռնիա, Բէյրութ և Եաֆֆա։ «Հ. Գ.»

—

Լիմօժ, 3 դեկտեմբերի

Լիմօժի և Բրիվի միջև, շղթաները կտրվելու պատճառով, գնացքները ընկան տունէլի մէջ։ 10 հոգի սպանվեցին, 15 հոգի վիրաւորվեցին։ («Հ. Գ.»)

—

Դուրշախ, 3 դեկտեմբերի

Մինչև վերջին թելը այրվեց «Ցեբէս» շաքարի գործարանը։ Կրակի ճարակ դարձաւ 15,000 ցենտնէր շաքար։ Վնասը հասնում է մի միլիօնից աւելի մարկ։ («Հ. Գ.»)

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ԳՈՐԾԵՐԸ

Թաւրիզ, 29 նոյեմբերի

Թէհրանից ստացված նամակները գալիս են հաստատելու, որ կառավարութիւնը որոշել է ինչ գնով էլ լինի ընկճել Թաւրիզը։ Մարաղա է հասել Թէհրանից ուղարկված Սամադ-խանը, որը հասնելուն պէս մունետիկով յայտարարել է, ում մօտ որ կառավարական հրացաններ կամ թէ այլ զէնքեր կան, յանձնել իրան։ Կրկին անգամ քաղաք մտած յեղափոխականներին ճանապարհ է տուել հեռանալու։ Այսպիսով Մարաղան և Բինաբը կառավարութեան իշխանութեան տակ են գտնվում։ Սալմաստի մասին ճիշտ լուր ասել դժուար է. Դիլման քաղաքը և գիւղերի մեծամասնութիւնը սահմանադրականների ձեռքին են։

Այսպիսի տատանումները երկիրը օրըստօրէ աւելի կործանումն են մղում։ Թերթերից յայտնվում է, որ դաշնագիր պետութիւնները մտադիր չեն պէտք եղած ճնշումը գործադրել շահի վրա. այսպիսով Իրանի ճակատագիրը յանձնված է իրանցիներին։ Կառավարութեան քմահաճոյքները սանձահարող չը պիտի լինի։ Ի՞նչ պիտի լինի հետևանքը։ Մասնաւորապէս Ատրպատականի քայքայումը. կողոպուտ, թալան, աւեր ու սպանութիւն մի կողմից. աշնանացան չունեցանք. իրերի ներկայ կացութեամբ եթէ դատելու լինենք, գարնանացան էլ չենք ունենայ. հետևաբար սովն էլ մի կողմից կը գայ պատկերը կատարեալ դարձնելու։

Հայերի Թէհրան շահին արած դիմումները հետևանք չունեցան։ Թէհրանից գրում են, որ Սահակ արքեպիսկոպոսը չէ կարողանում շահին ներկայանալ։ Առհասարակ շահի տրամադրութիւնը դէպի հայերը լաւ չէ։ Դեսպանների օգնութիւնն էլ՝ պարզ է՝ պաշտօնական ցաւակցութիւններից այն կողմ անցնելու տրամադրութիւն չի ունենայ։

Երէկ բացվեց Թաւրիզում ամբողջ Պարսկաստանի միակ առաջին հիւանդանոցը։ Հանդիսաւոր բացման ներկայ էր խուռն բազմութիւն։ Ներկայ էին ռուսաց հիւպատոսը, Սաթթար-խանը և Սալարը։ Տեղի ունեցաւ հանգանակութիւն.

Իբ.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

—

Նոր-Բայազէտ, 28 նոյեմբերի

Այս տարի մեր գաւառի զանազան գիւղերում (բացի Դարաչիչագի մասից) հիմնվեցին մօտ 10 ծխական դպրոցներ, որոնց կէսը պատկանում են Հայոց Բարեգործական Ընկերութեան, իսկ միւս կէսը՝ Բագուի Կուլտուրական Միութեան։ Այդ դպրոցները բացվել են հետևեալ գիւղերում.— 1) Քեօլան-Ղրան գիւղում, 2) Վերին-Ղարանլուղում, 3) Ն. Ադիյամանում, 4) Ջօլախաչում, 5) Գեօզալ-Դարայում, 6) Ալի-Ղըրխում, 7) Ղուլալիում, 8) Փաշաքենդում և 9) Նորադուզում։ Դրանց պահպանութեան ծախքի գրեթէ կէսը հոգացվելու է գիւղական ժողովրդի կողմից։ Սակայն շատ գիւղեր, որոնց առաջարկվեցին դպրոց բաց անել, մերժեցին նպաստ տալ իրանց կողմից և այդ պատճառով մնացին անդպրոց, ապա թէ ոչ կարող էր այդ թիւը կրկնապատկվել։ Բայց ծով է մեզաւոր. երբ առաջարկում էք մի 2—300 տուն ունեցող գիւղի հասարակութեան՝ որ իր վրա վերցնի մի 2—300 ր. տարեկան ծախս, որպէսզի դպրոց հիմնվի իրանց գիւղում, նա, այդ հասարակութիւնը, մերժում է զանազան պատճառներ բերելով. «Քեասիբ ենք, աղքատ, հարկերը չենք կարողանում վճարել, երեխաներիս հացիւ ենք կերակրում» և այլ այսպիսի պատճառաբանութիւններ։

Խօսք չը կայ, որ այդ դպրոցներից շատերի համար ուսուցիչներ հրաւիրվել են Թեմականաւարտներ և այլ ցենզաւորներ, որոնց, ի հարկէ, պէտք է մի փոքր լաւ վարձատրութիւն—մօտ 3—400 ր.—տալ, բայց գիւղի հասարակութիւնը այդ դէպքում ևս դժգոհում է, առարկելով, որ Թանգագին վարժապետներ են վարձվում, մինչդեռ իրանց մտքով պէտք էր միայն մի 100 ր. ռոճիկով տիրացու-վարժապետներ հրաւիրել, ճիշտ տէր-Թօդիկեան մեթօդով… Բայց գիտէ՞ք ինչ տիպեր են այդպիսի կարծիք յայտնողները հասարակութեան զանազան խաւերում. դրանք մի-մի ցեցեր են գիւղական ժողովրդի համար, որոնք տարեկան հարիւրաւոր ռուբլիներ արտաքոյ կարգի ծախսեր բարդելով առանց այն էլ դատարկ հասարակական գրպանի վրա՝ գլանում են մի որոշ գումար յատկացնել կրթական գործի համար՝ հասարակութեան գումարներից։ Դրանք, գիւղական այդ «պատուաւոր գործիչները» աւելի շուտ մտածում են իրանց անձնական և թայֆայական շահերի մասին, քան թէ դպրոցական գործի վերաբերմամբ։

Սակայն, այսպէս թէ այնպէս, պէտք է դրանց ևս մի կերպ խելքի բերել, համոզել, հասկացնել, որ ժողովրդական կրթութեան և դպրոցական գործը աւելի բարձր և աւելի թանգ է, քան որևէ թայֆայական հաճոյքը և կամ կուսակցական միտումները։ Սակայն կան գիւղական խուլ անկիւններում այնպիսի վամպիրներ, որոնք անուղղելի են իրանց հայեացքներով և գուցէ դեռ երկար ժամանակ մնան անուղղելիներ, եթէ ազդեցիկ հանգամանքներ և կամ ներշնչումներ չը գործադրվեն դրանց վերաբերմամբ։ Բայց, յամենայն դէպս, այդ տխուր երևոյթների հանդէպ կան նաև գիւղական այնպիսի սիրաշահ անձնաւորութիւններ այս և այն դասակարգում, որոնց խօսքը անշուշտ մի փոքր մխիթարական սպեղանի է դառնում մեր գաւառական ժողովրդի խորացած վէրքերի վրա…

Գ. Սիմոնեան

—

Կրասնօվօդսկ, 22 նոյեմբերի

Կրասնօվօդսկի ծխ. երկդասեան ուսումնարանի բիւջէն 1908/9 ուսումնական տարվայ համար հասնում է 4000 րուբլու։ Փողերը գանձվում են մեծ դժուարութեամբ. շնորհիւ աւագ ուսուցչի անհեւատեսութեան՝ առաջ է եկել որոշ թիւրիմացութիւն։ Ամառվանից աւագ ուսուցիչը մի ընդարձակ նամակով դիմում է Կրասնօվօդսկի ծխականներին, որ եթէ այս տարի իրան հրաւիրելու լինեն իբրև աւագ ուսուցիչ և աւելացնեն 4-րդ բաժանմունքը՝ այն ժամանակ ինքը իր վրա է վերցնում 1000 րուբլին լրացնելու զանազան կողմնակի աղբիւրներից—ներկայացումներից, երեկոյթներից և այլն…

Այդ նամակի համաձայն, ծխական ժողովը, ընդունելով պարոնի առաջարկը, լիազօրութիւն է տալիս հոգաբարձութեան նախագահին՝ հրաւիրելու նրան ուսումնական տարվայ սկզբից. հոգաբարձութիւնը անզօր զգալով իրան լրացնելու բիւջէն՝ հրաւիրված ծխական ժողովում դնում է իր հրաժարականը։

Նոյն ժողովում ծխականները պահանջում են աւագ ուսուցչից լրացնել իր խոստացած 1000 րուբլին. մնացեալ 3000 րուբլին կը տան իրանք։ Երկար վիճաբանութիւններից յետոյ, աւագ ուսուցիչը խոստացաւ վճարել իր դրպանից 1000 րուբլու բաց մնացածը։

Շուտով կը լրանայ կիսամեակը, բայց մեր ուսուցիչները ունեցել են մինչև այսօր մի ներկայացում միայն, իսկ թէ երբ և ինչ միջոցներով պիտի լրացնեն չարաբաստիկ 1000 րուբլին, մնում է անյայտ։ Ուսուցիչները, ի հարկէ, ամեն ջանք գործ են դնում մի կերպ լրացնելու այդ 1000 րուբլին, բայց այդ ջանքերը չեն շեղի, ուրեմն, նրանց իրանց ուսուցչական անմիջական պարտականութիւններից։

Վերջին ժամանակներս եռանդուն գործունէութիւն է նկատվում տեղիս տիկինների շրջանում։ Աչքի առաջ ունենալով այն հանգամանքը, որ դժուարութեամբ է գանձվում 1000 րուբլին և որ աւագ ուսուցիչ Ա. Թխնիբէկեանը կարող է տուժել դրանից, մի քանի տիկիններ որոշել են աջակցութիւն ցոյց տալ, տալով երեկոյթներ, կազմակերպելով վիճակախաղ, լօտօ և այլն։

Տիկինների այդ անկեղծ ձգտումները միանգամայն արժանի են խրախուսանքի և համակրութեան։

Ցուսանք, որ նրանք իրանց խելացի գործունէութեամբ կենդանութիւն կը տան Կրասնօվօդսկի մեռած կեանքին։

Զ.-էն

ՄԻ ՆՇԱՆԱՒՈՐ ԿՈՆՖԼԻԿՏ

—

Բագու, 24 նոյեմբերի

Վերջին օրերս Բագուի հայ հասարակութեան շրջանում և տեղս հրատարակվող ռուս մամուլի մէջ մի նշանաւոր ու հետաքրքրական կոնֆլիկտ տեղի ունեցաւ, որի մանրամասնութիւնը խիստ հետաքրքրական է և հասարակական աչքի ընկնող բնոյթ է կրում։

«Баку» լրագրի մէջ լոյս տեսաւ տեղիս հայերի մէջ դիրք ունեցող պ. Բ. Դօլուխանեանի մի նամակը, որով յայտարարում էր, որ Հնչակեան կուսակցութիւնը բռնի միջոցներով ու սպառնալիքների տակ քաղաքացիներից դրամ է պահանջում, և կոչ էր անում կռւել այդ կուսակցութեան դէմ, դիմել վարձու ոյժի, դիմադրել, չը խնայելով ոչ մի միջոց՝ ինչ կուսակցութիւններ էլ պահանջելու լինեն դրամը։

«Баку»-ի խմբագրութիւնը, տպագրելով Դօլուխանեանի պատասխանատու, բայց առանց փաստի նամակը, իր կողմից նկատողութիւն էր տպագրել, յայտարարելով որ նամակի ամբողջ պատասխանատուութիւնը թողնում է հեղինակին, որը հասարակական գործիչ է և իրաւաբան ու իր բառերի նշանակութիւնը հասկացող և այլն։

Ամբողջ քաղաքի խօսակցութեան նիւթը և առարկան այդ նամակն էր։

Պ. Խ. Վարդանեան անունով մի պարոն, անհիմն գտնելով Դօլուխանեանի նամակը, յանձնում է նոյն «Баку»-ին հերքում, սակայն խմբագրութիւնը հրաժարվում է ամբողջովին տպագրել, իսկ տպագրած մասի մէջ պ. Վարդանեան յայտարարում է, որ, համաձայն Հնչակ. կուս. կենտրոնական վարչութեան հրահանգի, այդ կուսակցութեան կերպով իրաւունք չունի դրամ հանգանակել և այդպիսի երևոյթներ տեղի չեն ունեցել։

Այդ նամակից երկու օր անց նոյն Վարդանեանի մի այլ նամակը տպագրվեց «Бакинецъ» լրագրում. այդ՝ «Баку»-ում տպագրված նամակի շարունակութիւնն էր, որը խմբագրութիւնը չէ տպագրել Դօլուխանեանին չը վիրաւորելու պատճառով։

«Бакинецъ»-ի նամակը խիստ սուր էր և վիրաւորական Դօլուխանեանի համար, որին «զօչի» և այլ ածականներ էր ուղղված։

Ապա «Бакинское Эхо»-ի մէջ Դօլուխանեանին Հնչակ. կուսակցութիւնը հրաւիրեց փաստեր հրապարակ բերելու, թէ կուսակցութիւնը ումից և երբ է բռնի և սպառնալիքով դրամ պահանջել։ Նամակի վերջում յայտարարում է, որ եթէ Դօլուխանեանը չի ապացուցի, այն ժամանակ նրան կը յանձնեն պատգամաւորական ժողովի դատին։

Դեռ մինչև այսօր էլ պ. Դօլուխանեանը լուռ է և չէ ներկայացրել իր ձեռքի տակ ունեցած փաստերը։

Այն դրութիւնը, որ ստեղծվեց վերջին 10—15 օրերի ընթացքում լրագրական բանակուի մէջ՝ Դօլուխանեանի և հնչակեաններին, խիստ վատ դրութեան մէջ դրեց հայ հասարակութեանը։

Ինչպէս Բագուի հայ, ռուս, հրէայ, թուրք, վրացի, գերմանացի, անգլիացի ազգաբնակութիւնը, նոյնպէս Կովկասի, Ռուսաստանի և արտասահմանի գիտակից տարրը Բագուի կեանքով հետաքրքրըրվում է և անխտիր կարդում «Баку», «Бакинецъ», «Каспій» և այլ թերթերը, և ցանկալի չէր, որ այդպիսի մի հարց այդ ձևով հրապարակ հանվէր։ Հնչակեան կուսակցութիւնը տասնեակ տարիների կուսակցութիւն է, իսկ Դօլուխանեանը՝ ինչպէս հայերի, նոյնպէս և Բագու քաղաքի օտար ազգերի մէջ համարում ունեցող գործիչ և պաշտօնական ներկայացուցիչ հայ ժողովրդի. բայց այդ գործի ընթացքից բարոյապէս տուժում է հայը։

Այսօր եկեղեցու բակում թռուցիկներ էին բաժանում, որոնցից մէկի ճակատին կրում էր Հնչակեան կուսակցութիւն, միւսինը՝ Դաշնակցութիւն։ Վերջինս վերաբերում էր սև-քարեցի Սաքօյի յիշատակին, իսկ առաջինը՝ Դօլուխանեանի հնչակեաններին անուանարկելուն։

Թռուցիկի մէջ հայհոյանքների տարափ է թափվում Դօլուխանեանի հասցէին, իսկ գովեստ՝ Հնչակեան կուսակցութեան անցեալ գործունէութեան։

Թռուցիկը վերին աստիճանի ծանր էր կարդացվում շնորհիւ այն բանի, որ նրա լեզուն հայերէնի նման չէր, ուստի և առիթ է տալիս կարծելու, որ այդ թռուցիկը, որ կրում էր «Բագուի և Բալախանի մասնաճիւղերի վարչութիւն» ստորագրութիւնը, անհաւատալի է, որովհետև մի քաղաքական կուսակցութիւն այդպիսի թռուցիկ չէր կարող հրատարակել։

Ս. Գարագաշ

ՄՕՍԿՎԱՅԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԻ 25-ԱՄԵԱԿԸ

—

Մոսկվա, 23 նոյեմբերի

Այսօր, նոյեմբերի 23-ին, Մոսկվայի հայոց եկեղեցական խորհուրդը հանդիսաւոր կերպով տօնեց իր հիմնադրութեան 25-ամեակը։

Մի քանի օր առաջ խորհուրդը հրաւէրներ էր ուղարկել իր ծխականներին գալ և ներկայ լինել այդ օրը մատուցվելիք հանդէսին։ Խարհրդի յատուկ հրաւէրով Քիշինևից եկել էր Բեսսարաբիայի թեմական առաջնորդ Ներսէս արքեպիսկոպոս Խուդավերդեանը Լևոն վարդապետի հետ։

Զը նայած 20° ցրտութեան, եկեղեցին լցված էր երկսեռ ահագին բազմութեամբ։ Պատարագիչն էր Ներսէս արքեպիսկոպոս։ Հանդիսաւոր պատարագի կիսում, Ներսէս արքեպիսկոպոսի խնդրանօք, Լևոն վարդ. բաւական երկար մի քարոզ խօսեց՝ համեմված ս. գրքի դարձուածքներով։ Նա մի պատմական համառօտ ակնարկ ձգելով հրէայ և հայ ժողովուրդների անցեալի և ներկայի վրա, գտաւ, որ մենք, հայերս, բաղդակից ենք հրէայ ժողովրդին, որ մեր վիճակը շատ բաներում նման է հրէայ ժողովրդի վիճակին։ Ապա նա կանգ առաւ հրէական «Սիօնական ընկերութեան» վրա, ցոյց տալով նրա կատարած դերը հրէայ ժողովրդի համար, աւելացնելով, որ այդ ընկերութիւնը դեռ խոշոր դեր ունի կատարելու իր ժողովրդի մէջ։ Վերջում մի քանի խօսք ասելով Մոսկվայի հայերի բռնած դիրքի մասին 1896 թ. կոտորածների և 1905 թ. հայ-թուրքական օրերում, ուր գաղութը միշտ էլ աչքի է ընկել իր առատաձեռն նուիրատուութիւններով, յորդոր կարդաց որևէ շօշափելի գործով յայտնի կացուցանել այսօրվայ տօնը։ Նա առաջարկեց հիմնել «Ազգային ֆօնդ», արն աղէտների և պատահարների ժամանակ օգնութեան ձեռք է մեկնելու իր եղբայրակիցներին, իր դաւանակիցներին։

Պատարագի վերջում հոգեհանգիստ կատարվեց ս. Խաչ եկեղեցու հիմնադիր Լազարեան տոհմի, Ի. Ժամհարեանի, Զ. Մանթաշեանի, պրոֆ. Ն. Ներսիսեանի, Յ. Ցովնանեանի, Գ. Սուլթան-Շահի, Դ. Պօպովեանի և այլոց յիշատակին, որոնք զանազան ժամանակներում եկեղեցական խորհրդի անդամներ կամ եկեղեցու երեցփոխներ են եղած։ Ժամը մօտ 2-ին, պատարագը վերջանալուց յետոյ, ժողովրդի հոծ բազմութիւնը դիմեց Լազարեան ճեմարան, որի դահլիճում նշանակված էր տօնակատարումը։

Հանդէսին ներկայ էր հասարակութեան

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԲՈՍՖՈՐԻ ԱՓԵՐԻՑ

VIII

Կ. Պոլիս, 30 հոկտեմբերի

Մի գեղեցիկ առաւօտ մայրաքաղաքը զարթնեց հետևեալ յուզիչ շշուկներով.

— Լսեցի՞ք, զինուորական ապստամբութիւն մը ծագեր է. տասնեակներով սպաննուած ու վիրաւորներ կան… Ահաւասիկ ազատութեան պաշտպան զօրքերն ալ, որ կապստամբին, կանցնին հին րէժիմին կողմը…

Ու շշուկները հետզհետէ մեծացան, սպառնալից բնաւորութիւն ստացան ու ալեկոծեցին առանց այն էլ վրդովված, երկչոտ հասարակութիւնը, առանձնապէս քրիստոնեայ ազգաբնակութիւնը։

Մի ժամանակ այդ հասարակութիւնը տրտնջում էր, բռնակալութեան տակ, որ հնարաւորութիւն չունի զինվելու և այդ պատճառով էլ վախենում է շարժումներից։ Ա՜, եթէ թոյլ տային իրան զէնք կրել… ոչ մի բան չէր կարող իրանց սարսափեցնել… Իւրաքանչիւրը մի անգուսպ հերոս։

Բայց ահա ամենալայն ազատութիւն զինվելու, զինվելու ուզից ցգլուխ։ Ո՞ւր է, սակայն, նախկին յոխորտանքը։ Դարձեալ տրտնջում են, դարձեալ սարսափում։ Եւ այս անգամ նրա համար, որ կառավարութիւնը թոյլ է տալիս… զինվելու, սպառազինվելու անխտիր բոլորին։

Երբ մի հասարակութիւն ձեռք է բերում ազատութիւնը իբրև մի շնորհ և ոչ թէ կռւով, բնականաբար նա կը պահանջէ, որ շնորհ արվի նոյնպէս այդ ազատութեան պահպանումը։

Նկատեցէք, որ րէակցիայի որևէ շարժում սպառնում է ո՛չ թէ հասարակութեան այս կամ այն տարրին առանձնապէս, այլ բոլորին՝ թիւրք, հայ, յոյն, հրէայ, եւայլն։

Նկատեցէք, որ զինուորականութիւնը նոր րէժիմի կողմն է եթէ ոչ ամբողջապէս, գոնէ ջախջախիչ մեծամասնութեամբ։

Եւ սակայն մայրաքաղաքի մանաւանդ քրիստոնեայ հասարակութիւնը դողում է, չէ դադարում կըղկըղալ.—Զինվում են… զինվում են…

Նոյն հասարակութեան մամուլը, փոխանակ մի քիչ սրտապնդելու այդ՝ նպաստակի սիրտ ունեցող ազգաբնակութեանը, առանց ամօթի ձայնակցում է ամբոխի երկիւղներին, շեշտում նրանց և պահանջում, որ կառավարութիւնն արգելէ սպառազինումը։

Կառավարութիւնը շնորհեց նրանց ազատութիւն. պահանջում են, ինչպէս ասացինք, որ, իրանք առանց որևէ ճիգ, որևէ զոհողութիւն գործ դնելու, նոյն կառավարութիւնն ապահովէ նաև այդ ազատութեան ճաշակումն ու մարսումը։

Այդ թերթերից մէկը, դժբաղդաբար հայ՝ և յայտնի իր բուրժուական թունդ ձգտումներով, իր ընթերցողներին հրամցրեց մի այսպիսի լուր. մի թիւրք երեխայ ասել է, որ «քրիստոնեաներին շուտով պիտի ջարդենք»։

Եւ մեր ողջախ թերթը կատակերգական լրջութեամբ խորհրդածում է.—Ճշմարիտ լուրերը պէտք է ստանալ երեխաներից. նրանք լսում են երեկոյեան այն՝ ինչ խօսվում է տանը՝ և ցերեկին արձագանք լինում իրանց լամծներին։

Եզրակացութիւն. քրիստոնեաների ջարդ։ Եւ հասարակութիւնը կրկրում է ահաբեկ. քրիստոնեաների ջարդ պիտի լինի, քրիստոնեաների ջարդ պիտի լինի…

Եւ յետոյ, միթէ հին րէժիմի մարդիկ երբևիցէ կարօտ կը զգան զէնքի. միթէ նրանց պատրաստ չէ զինելու այն գաղտնի ձեռքը, որի ի նպաստ գործելու են։ Սևհարիւրեակները, ամեն տեղ, զինավաճառների մօտ չէ որ հայթայթում են իրանց զէնքի պահեստը…

Եւ վերջապէս գոնէ կռվասեցին գիտէ, թէ ինչ արժէ այդպիսի օրերում արգելքը զէնք կրելու մասին. Նա ուղղված է պարզապէս խաղաղ քաղաքացու ինքնապաշտպանութեան դէմ, յօգուտ շանտաժիստների։

Ահա այդ ջարդի շշուկների և ահաբեկ տրամադրութիւնների մէջ է որ պայթեց զինուորական ըմբոստացման լուրը մայրաքաղաքում։

Ի՞նչ էր պատճառը։

Կ. Պոլսի Թաշ-Կըշլա զօրանոցում բնակած զինուորների մի մասը, լսելով որ իրանց պէտք է ուղարկեն Արաբիա, ըմբոստացել էր և պահանջել, որպէսզի իրանց փոխանակ Եմէն ուղարկելու՝ արձակեն զինուորութիւնից և հայրենիք վերադարձնեն։

Պէտք է նկատել, որ այդ խեղճ զինուորների ծառայութեան ժամանակը վերջացել էր և նրանք իրաւունք ունէին պահանջելու իրանց անցագիրը հայրենիքի համար։ Արաբիա երթալ՝ նշանակում էր գուցէ այլևս չը վերադառնալ։

Բայց, ինչպէս յայտնի է, օսմ. պետութեան համար զինուորական ծառայութեան պայմանաժամը չափազանց առաձգական է։ Հին րէժիմի տակ, զինուորները կարողացել են թողնել իրանց համազգեստը միայն ըմբոստացումների, բունտերի շնորհիւ։

Թաշ-Կըշլայի զինուորները ցանկացել էին ահա այդ հին աւանդական զէնքին դիմել, խուսափելու համար Եմէնից։

Հանգամանքները, սակայն, բոլորովին այլ էին։ Թիւրքիան, Նոր-Թիւրքիան, նկատի ունենալով իր արտաքին քաղաքականութեան հօրիզօնի վրա կուտակված մռայլ ամպերը, ո՛չ միայն տրամադիր չէ երևում զէնքի տակ գտնվող զինուորներին արձակելու, այլ նոյնիսկ տեղ-տեղ հաւաքում է պահեստի զօրքերը։

Պնդում են, որ Թաշ-Կըշլայի զօրանոցում ծագած ըմբոստացումը կրում է և՛ մի տարբեր, այլապէս ծանրակշիռ, ատատ։ Այդ ըմբոստացումը պարզապէս դրդվել է Եըլդըզից, իբրև մի փոքրիկ փորձ զօրքի ընդհանուր ապստամբութեան յետագայում։

Արդարև Թաշ-Կըշլայի զինուորները մաս են կազմում 2-րդ զօրաբանակի, այն զօրաբանակի, որ հետևեց Նիազի և Էնվէր բէյերի նախաձեռնած շարժմանը, բայց նրանք ամենևին չեն եղել Մակեդոնիայում, այլ Պոլսում, Եըլդըզի մերձակայ այդ զօրանոցում և, որպէս կիսաթիկնապահներ սուլթանի, վայելել են առանձին ուշադրութիւն և շնորհներ։

Որովհետև նրանք հաշւվելիս են եղել 2-րդ զօրաբանակի զինուորներից, հասարակութեան մէջ ծնունդ առաւ և ծաւալվեց այն ցնցող, ահարկու շշուկը, թէ՝

— 2-րդ ազատարար զօրաբանակին զինուորները կապստամբին…

Թաշ-Կըշլայի ապստամբութիւնը ջախջախող եղաւ դարձեալ նոյն զօրաբանակի զօրքը։ Մակեդոնիայից մի թէ երկու օր առաջ վերադարձած որսորդ (chasseur) գունդը շրջապատեց ըմբոստ զօրանոցը և նոյնիսկ կրակ բացաւ, նուաճելու համար դաւի զոհ գնացած դժբաղդներին, որոնք յանդգնութիւն էին ունեցել զէնքի դիմելու։

Պաշտօնական տեղեկութիւնների համաձայն, զոհերի թիւը կարելի է հաշւել մի ձեռքի մատների վրա։ Բայց անպաշտօն, աւելի ստոյգ հաւաստիացումները նրանց թիւը բարձրացնում են մի քանի տասնեակների։

Թաշ-Կըշլայի դէպքի գլխաւոր պատասխանատու համարվեց միւշիր Շէվքէթ-փաշան, 2-րդ զօրաբանակի հրամանատարներից, որ վարում է նաև սուլթանի առաջին թիկնապահի պաշտօնը։

Թիւրք մամուլը պահանջեց նրա պաշտօնանկութիւնը։ Աբդիւլ-Համիդը այնքան տրամադիր չէր երևում զոհելու իր մարդուն։ Թերթերը հաղորդեցին սակայն, որ Շէվքէթ-փաշան հրաժարեցված է 2-րդ զօրաբանակի հրամանատարութիւնից, բայց մնում է առաջին թիկնապահի կարևոր պաշտօնում։

Այս լուրերի վրա, «Շուրայը-Իւմմէթը», «Միութիւն և առաջադիմութիւն» կուսակցութեան օրգանը, յանկարծ արեց (հոկտ. 31-ի №-ում) հետևեալ յայտարարութիւնը, որ ռումբի նման պայթեց որոշ շրջաններում.

«Խոր ցաւով լսում ենք, որ Եըլդըզում հաստատված հետևակ և սապեօր գնդերում տիրում է յուզմունք, գրգռում։

«Այդ յուզմունքը արդիւնք է նրանց շարքերում մղված ինտրիգների։ Վերոյիշեալ զօրքերը սկսեցին ճանապարհորդական պատրաստութիւններ տեսնել, իրանց անձնական գործերը կարգադրել և անձնատուր լինել որոշ ցոյցերի։ Ըստ երևոյթին, նրանց ասել են դադտագողի.

«— Ձեզ բոլորիդ պիտի ուղարկեն Հի-

առաջարկվեցին մէջ և սուրբ, որից յետոյ կէս ժամ անց, Ներսէս արքեպիսկ. հանգերձ [illegible] մի քանի խօսք ասաց մայրաքաղաքի եկեղեցիների անցեալի և ներկայի մասին. Նա յիշեց, որ դեռ Գէորգ Դ. կաթողիկոսի օրով, Մոսկվայի հայոց եկեղեցիների ինքնավարութեան խնդիրը [illegible]: Սակայն այդ խնդիրը [illegible] 25 տարի [illegible] Լազարեան [illegible] 1884 թուին:

Գ. Գասպարեան [illegible] եկեղեցիների [illegible] 1884 թ. յունվարի 14-ին, [illegible] 1884 թ. [illegible] 18 հոգու ընտրելու [illegible] մօտ 35 հոգի [illegible] 15 հոգու [illegible] 1884 թ. եկեղեցական արդիւնքները [illegible] 10,402 ր. 63 կ., իսկ 1897 թ. մօտ 14 հազար րուբլի: Ամբողջ 25 տարվայ ընթացքում [illegible] 293,411 ր. [illegible] 12 հազար րուբլի: [illegible] 100,000 րուբլի [illegible]: Այդ գումարը [illegible] «Моск. Кред Общ.» [illegible] 164,000 րուբլի [illegible] 1000 [illegible] 150,000 րուբլի [illegible] 150,000 րուբլի պարտք տալ 4%-ով: Չը նայած որ այդ առաջարկը Մոսկվայի եկեղեցական խորհուրդն ընդունում է սիրով, բայց և այնպէս վերջինս անկարող է լինում օգտվել այդ առաջարկից:

Այսպէս հարցը ամբողջ 25 տարի ձեռ-վելուց յետոյ դեռ իր վերջնական լուծումը չէ ստացել: Ամբողջ 25 տարի շարունակ խօսվել է, բայց արվել է շատ քիչ բան... Գ. Գասպարեան վերջացնելով իր զեկուցումը, կրկին յորդոր կարդաց գաղութին՝ օգնելու խորհրդին, որպէսզի վերջինս հնարաւորութիւն ունենայ իրագործելու իր վաղուցվայ իղձը, վաղուցվայ ցանկութիւնը, —տան կառուցումը:

Գ. Գասպարեանից յետոյ ամբիոն բարձրացաւ իրաւաբան Ստ. Մամիկոնեան: Նա հանդէս եկաւ, այսպէս ասած, ոչ միայն Թերին լրացնելու, այլ և տալու մի շարք տեղեկութիւններ մայրաքաղաքի եկեղեցիների ինքնավարութեան պատմութեան մասին: Նա ցոյց տուեց, որ այդ հարցում շատ խոշոր դեր են խաղացել բացի Գէորգ Դ. կաթողիկոսից հանգուցեալ Կար. Եզեան, Յով. Յոֆանեան, կոմս Լօրիս-Մելիքեան և իշխ. Կոստ. Բեհբութեան, որ 1879 թ. յայտնի «Голосъ» թերթի մէջ մի շարք ուշագրաւ յօդուածներով ցոյց է տուել մայրաքաղաքի հայոց եկեղեցիներին ինքնավարութիւն շնորհելու կարևորութիւնն ու անհրաժեշտութիւնը: Նա իր հրապարակախօսական գրչով շատ բան է արել այդ տեսակէտից: Այնուհետև նա մի համառօտ ակնարկ ձգելով անցեալի և ներկայի վրա, մի համեմատութիւն անելով «հօր և որդու» միջև, գտաւ, որ Մոսկվայի այժմեան հայերը իրանց նախորդների արժանաւոր ժառանգներ կոչվել չեն կարող: Ապա նա առանձնապէս կանգ առնելով Լազարեանների տոհմի վրա, ասաց, որ այդ տոհմը, ազգի արժանաւորագոյն այդ զաւակները շատ մեծ գործեր են կատարել հայերի համար: 1779 թւին Լազարեանները հիմնեցին Մոսկվայի ս. Խաչ եկեղեցին, նոյնն արին նրանք Պետերբուրգում և Նիժնի-Նովգորոդում: 1802 թ. մեռնում է Յով. Լազարեան և կտակում 200,000 արծաթ դրամ, որ այժմեան փողով, ինչպէս ասաց պ. Մամիկոնեան, մօտ 600,000 րուբլի է: Ապա նա կանգ չառնելով Լազարեան ճեմարանի վրա, որը յայտնի է, որ նրանք են հիմնել, և յիշելով, որ «Մոսկվայի հայերին թաղելու նպատակով անգամ Լազարեանները գերեզմանատան համար հող են նուիրել», նա անցաւ 1740 թւին, երբ Պարսկաստանից գաղթած Եղիազարեանների տոհմից մէկը Մոսկվայի «Грузинъ» թաղում հիմնում է ս. Աստուածածնի եկեղեցին:

Գ. Մամիկոնեան վերջում ասաց, որ 130 տարվայ պատմութիւն ունեցող Մոսկվայի հայոց եկեղեցին ոչինչ աչքի ընկնող բան չէ արել, այդ պատճառով էլ յորդոր կարդաց գաղութին օգնութեան ձեռք մեկնել խորհրդին ապագայ տան կառուցման գործում:

Գ. Մամիկոնեան վարձատրվեց բուռն ծափահարութիւններով, որից յետոյ, պ. Գասպարեանի առաջարկութեամբ՝ յոտնկայս յարգվեց Լազարեանների յիշատակը: Այստեղ որոշվեց շնորհակալական և երախտագիտական մի հեռագիր ուղարկել Լազարեանների ժառանգ իշխ. Սիմ. Սիմ. Աբամելիք-Լազարեանին:

Ապա խօսեց Լազարեան ճեմարանի ուսուցիչ Կար. Կուսիկեան ինքնագործունէութեան և ինքնաքննութեան գաղափարի մասին: Նա շատ գեղեցիկ, համառօտ և հասկանալի կերպով ցոյց տուեց, որ ինքնաքննութիւն ասված բանը պակասում է տեղական հայերի մէջ: Մոսկվայի գաղութն ինքնաբերաբար ոչինչ չէ արել, կամ արածը շատ աննշան է եղել մինչև օրս. Մոսկվայի հայը սպասում է դրսի բարերարութեան: Գ. Կուսիկեան գտնում է, որ դարևոր քնի մէջ միալ չէ կարելի. հարկաւոր է զգաստ լինել և կատարել կեանքի կոչերը: Նա ևս հրաւէր կարդաց տեղական հայերին օգնելու ապագայ տան կառուցման գործին: Բուռն ծափահարութիւնների տակ պ. Կուսիկեան թողեց ամբիոնը:

Այստեղ կարդացվեց Պետերբուրգի խորհրդից ստացված շնորհաւորական հեռագիրը:

Վերջում ընտրվեց մի կօմիտէտ բաղկացած 18 հոգուց, որը պէտք է միջոցներ հոգայ ապագայ տան կառուցման համար: Այդ տան մասին, որ բաղկացած է լինելու $5^1/_2$ յարկից և որի վրա ծախսվելու է 250,000 րուբլի, յաջորդ անգամ:

Մի փոքրիկ նկատողութիւն: Ինչո՞ւ եկեղեցական խորհուրդը իր ժամանակին չէր տպել իր կալուածների և գոյքերի մանրամասն հաշիւը: Կարծում ենք, որ այդ շատ կարևոր էր: Արժէր այդ տօնին բաժանել հանդիսականներին:

Հանդէսը վերջացաւ մօտ ժամը 4-ին:

Ոսկու-Ջօն

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱ

(Հեռագրով)

Պետերբուրգ, 3 դեկտեմբերի

25-րդ նիստը բանում է Խոմեակովը:

Չերնիցկին զեկուցանում է մի քանի դատաստանական հաստատութիւնների ծառայողների թիւը մեծացնելու օրինագիծը:

Պարզաբանվում են զանազան խմբակների ներկայացուցիչները:

Ընդունվում է անցնել յօդուածային քննութեան: Առաջարկված են երկու բանաձևեր. առաջինը նրանցից ասում է. «Նկատի առնելով, որ դատաստանական վարչութիւնը իր միջավայրում ունի մարդկանց բաւականաչափ թիւ, որոնք իրանց գործունէութեամբ պատկանում են քաղաքական հակակառավարական կուսակցութիւններին, Դուման, ընդունելով անյետաձգելի անհրաժեշտութիւնը՝ ազատել դատական վարչութիւնը վերոյիշեալ տարրից, անցնում է օրինագծի յօդուածային քննութեան»:

Այս բանաձևի առիթով արդարադատութեան մինիստրը յայտնում է. «Թոյլ տուէք ինձ, իբրև արդարադատութեան մինիստրի, եռանդուն բողոք յայտնել այդ բանաձևի դէմ» (ծափահարութիւն ձախակողմից և կենտրոնից):

Խօսում են զանազան կուսակցութիւնների ներկայացուցիչները:

Վիճաբանութիւններից յետոյ կատարվում է քուէարկութիւն: Ձայների մեծամասնութեամբ բանաձևը մերժվում է:

Առանց վիճաբանութիւնների ընդունվում է հօկտեմբերեանների առաջարկած բանաձևը.

«Ուշադրութեան առնելով, որ առևտրական դատարանները ներկայանում են հին տիպի հաստատութիւններ իրանց ներքին կազմութեամբ ու դատավարութեամբ և անհամապատասխան են 1864 թ. նոյեմբերի 20-ի դատական կանոնադրութիւնների հետ, և որ առևտրական դատարանների համար վճռաբեկ ինստանցիա ծառայում է սենատի դատաստանական ատեանը, որի վերակազմութիւնը հերթական խնդիր է դարձած, ուստի և ընդունելով առևտրական դատարանների լիակատար վերակազմութիւնը ցանկալի, Դուման անցնում է օրինագծի յօդուածային քննութեան»:

Յօդուածային ընթերցման ժամանակ օրինագիծը ընդունվում է:

Պետերբուրգի առևտրական դատարանին դրամ յատկացնելու հարցը ընդունվում է ձայների ակներև գերակշռութեամբ: Օրինագիծը վերջում յանձնվում է խմբագրական յանձնաժողովին:

Նախագահը զեկուցանում է, որ չերնօգօրական սկուպշչինայի նախագահից ստացվել է ողջոյնի հեռագիր, և թոյլտուութիւն է խնդրում պատասխանել այդ հեռագրին: (Ծափահարութիւն):

Աջակողմեանների պահանջով Դումայի քարտուղարը կարդում է հեռագրի բնագիրը:

Ընթերցման ժամանակ աջակողմեանների և կենտրոնի սեղաններից լսվում են «բրաւօ» և ծափահարութիւն, որը պոռթկում է առանձնապէս վերջում. սօցիալ-դեմօկրատները ձեռնպահ են մնում ծափահարելուց:

Նախագահը.—Վաղը Կ. Պոլսում բացվելու է թիւրքական պարլամենտը: Հաճելի՞ է, արդեօք, ռուսական Պետական Դումայի կողմից ողջոյնի հեռագիր ուղարկել (աղմկալի և երկարատև ծափահարութիւն բոլոր աթոռներում. բացագանչութիւններ՝ «խնդրում ենք»):

Մարկով 2-րդ.—Հարկաւոր չէ:

Սօկօլօվ 2-րդը զեկուցանում է այն օրինագիծը, որով առաջարկվում է զինուորական վարչութեան պաշտօնեաներին, որոնք փչացել են իրանց ծառայակցական պարտականութիւնները կատարելու ժամանակ, ինչպէս նաև նրանց ընտանիքներին առանձին կենսաթոշակներ նշանակել:

Կուզնեցօվը պատճառաբանում է սօցիալ-դեմօկրատների բանաձևը, որ մերժում է օրինագիծը բանտարկեալների հետ խիստ վերաբերվելու պատճառով:

Րօզանօվը ցանկանում է անալիզի ենթարկել ժամանակակից գաղանացման պատճառների հարցը: Հռետորը օրինակներ է բերում բանտի կեանքից, որոնք, նրա կարծիքով, ծառայում են իբրև պատճառ, որ գաղանացած բանտարկեալները կանգնում են նրանց դէմ, որոնց նրանք համարում են իրանց տանջանքների մերձաւոր յանցաւորներ: Բանտարկեալների մասին խօսելուց յետոյ Րօզանօվը յայտնում է, որ աշխատաւորականները ձայն կը տան օրինագծի դէմ, որովհետև նրա հիմքում ընկած է ատելութիւն, չարախնդութիւն և բանտային ապօրինութիւնները արդարացնելու ցանկութիւն:

Կարաուլօվը կադէտների անունից ասում է. «Ընդունելով որ բանտային իշխանութիւնների կատարածը հանդիսանում է կառավարական սիստեմի անխուսափելի արգասիք, որ բանտերի լցված դրութիւնը և բանտարկեալների սոսկալի պայմանները, վատ սնունդը և խիստ վերաբերմունքը բանտային ստորին և բարձր իշխանաւորների կողմից դէպի բանտարկեալները, և այլ մի շարք ապօրինութիւնները և ձեռնմխելիութիւնները մարդկային արժանապատուութեան վերաբերմամբ չեն կարող ուրիշ որևէ բան տալ, բայց միայն տեռրօրի ամենալայն զարգացման առիթ, ժողովրդական ազատութեան ֆրակցիան իր պարտականութիւնն է համարել բովանդակ ույժով բողոքել այդօրինակ կարգերի դէմ: Սակայն պէտք է և ապահովել պետական ծառայութեան մէջ զոհ գնացած անձերի ընտանիքներին» (բացագանչութիւններ աջակողմում և կենտրոնում՝ «բրաւօ կադէտներ»):

Քուէարկութեան օրինագիծն ընդունվում է ձայների առաւելութեամբ ընդդէմ աշխատաւորականների և սօցիալ-դեմօկրատների:

Մատիւինը զեկուցանում է, որ հարցապնդումների մասնաժողովը հնարաւոր համարեց ներկայացնել կովկասեան տեռրօրիստական ակտերի առիթով ուղղված հարցապնդումը:

Փոխարքայի տեղապահ ստատս-սեկրետար բարօն-Նօլդէն տալիս է ընդարձակ բացատրութիւն, որի բովանդակութիւնը տրվում է լրացուցիչ կերպով:

Նիստը փակվում է ժամը 11 և 40 րոպէին:

(«Հ. Գ.»)

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱՅԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

◆ Պետական Դումայի մի խումբ անդամներ առաջարկել են Դումայի քննութեանը ենթարկել Կիէվի, Պօդօլի և Վօլինի գեներալ-նահանգապետութիւնները վերացնելու հարցը:

◆ «Россія» լրագրի ասելով, շուտով հօկտեմբերեանների ֆրակցիան կը սկսէ քննել մամուլի օրինագիծը: Այդ օրինագիծը կը շաղկապվի անձի ազատութեան և դատարանի բարեփոխութեան օրինագծի հետ:

◆ Պուրիշկևիչի նախաձեռնութեամբ մշակված է մի օրինագիծ Դումային ներկայացնելու համար, որով աջակողմեանները ուզում են անցկացնել այն միտքը՝ թէ մեզանում կայ Պետական Դումա միայն, այլ ոչ պարլամենտ: «Р. У.» լրագրի թղթակցի ասելով, այդ օրինագիծը բաղկացած է հետևեալ կէտերից. 1) «մենք «Միքայէլ հրեշտակապետի միութեան» ներկայացուցիչներս առաջարկում ենք արգելել Դումայում և դուրսը Պետական Դուման պարլամենտ անուանել, որովհետև մեզանում ոչ պարլամենտ կայ և ոչ էլ պարլամենտարիզմ. 2) մեզանից ոչ ոքի համար գաղտնիք չէ, որ օպպօզիցիայի ներկայացուցիչները միայն պարլամենտ էլ ուզում են, եթէ որ հնար չը կայ միանգամից ռամկավարական հասարակապետութիւն ստանալու. 3) պահանջելով պահպանել Դումայի նախկին անունը, մենք անում ենք մի շարք առաջարկներ՝ թէ ինչ ձևով մաքրել Դուման պարլամենտարիզմից, հեռացնելով նրա միջից անցանկալի տարրերին»: Դրանով նրանք ուզում են պահանջել կառավարութիւնից բռնի կերպով հեռացնել Դումայից այն բոլոր պատգամաւորներին, որոնք պատկանում են ձախակողմեան կուսակցութիւններին:

◆ Բանուորական մասնաժողովը քննելով ծառայողների հանգստութեան վերաբերեալ օրինագիծը որոշել է աշխատանքի օրը համարել 10 ժամ:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

◆ Դեկտեմբերի 6-ին, շաբաթ, Թագաւոր Կայսրի անուանակոչութեան օրը, Գօլօվինսկի պրօսպէկտի վրա, պալատի առաջ, տեղի կունենայ շքեղ զօրահանդէս, որին կը մասնակցեն Թիֆլիսի զօրաբանակի բոլոր զօրամասերը: Ընդհանուր հրամանատարի պաշտօնը այդ օրը կը կատարէ կոմս Վօրօնցօվ-Դաշկօվը: Զօրահանդէսից յետոյ, երեկոյեան ժամը 5-ին, պալատում կը տրվի զինուորական հացկերոյթ:

◆ Այսօր, ցերեկվայ ժամը 3-ին, Փոխարքայի պալատում փոխ-գնդապետ Մակսիմօվ կը կարդայ մի դասախօսութիւն «Մերձաւոր Արևելքի ժողովուրդների կուլտուրական-պատմական կեանքի պատճառները» թեմայով:

◆ Թիֆլիսի նահանգապետը դեկտեմբերի 3-ին տեղեկացրեց քաղաքագլխին, որ այն մի շարք արձանագրութիւններից, որ կազմել են քաղաքային գործակալները զանազան տնատէրերի վերաբերութեամբ այն մասին, որ նրանք չեն շինել իրանց տների առաջ մայթեր, կամ թէ եղածները չեն կարգի բերել, նա տեսնում է, որ մայթեր շինելու քաղաքային վարչութեան պահանջները թէև հիմնաւորվում են քաղաքային դումայի պարտադիր որոշումների վրա, որոնք հրատարակված են 1905 թ. հօկտեմբերի 8-ին, բայց շատ հեռու են այդ որոշումների իսկական մտքից, դնելով տնատէրերի վրա անկատարելի պարտականութիւններ, և որ այդպիսի պահանջներից մի քանիսը հէնց տեղում ստուգելով՝ մայթերը երևացին շատ կարգին դրութեան մէջ: Արձանագրութիւնները, որոնցով արվում են այդ պահանջները, և այդ գործերին վերաբերեալ միւս թղթերը ցոյց են տալիս, որ քաղաքային ինքնավարութեան պաշտօնական անձինք, որոնք կառավարում են այդ գործը, դէպի իրանց պարտականութիւնները վերաբերվում են այնքան էլ ոչ ուշադիր կերպով, ձևականօրէն, առանց պատշաճաւոր կերպով տեղում ստուգելու, որ յիրաւի խախտվել են պարտադիր որոշումները, հաշւի չառնելով քաղաքացիների տնտեսական ծանր դրութիւնը: Նկատի առնելով այդ, նահանգապետը դադարեցրեց քաղաքացի տնատէրերից տուգանքներ վերցնելը և յանձնարարեց գ. խ. Րիդէլին հիմնաւորապէս վերաստուգել քաղաքային վարչութեան շինարարական բաժնի գործավարութիւնը և զեկուցանել իրան:

◆ Պետերբուրգից ստացված տեղեկութիւնների համաձայն, Կախէտի երկաթուղագծի կառուցման նախաձեռնութիւնը մնում է միայն Թիֆլիսի նահանգի ազնուականութեանը:

◆ Ստացանք Անիի վանահայրութեան տնտեսութեան օգտին դարձեալ նուէրներ Առաքել Վարդապետեանից՝ 10 ր., Պօղոս Ղամբարեանից՝ 10 ր., Միք. և տ. Կաֆեանից՝ 6 ր., Աթօյեանից և Օքօյեանից 3 ր., ընդամենը 29 ր., որով երէկվայ ստացածի հետ (45 ր.) կը լինի ընդամենը 74 րուբլի, որ յանձնեցինք վանահայր Միքայէլ վարդապետին:

◆ Շուտով Թիֆլիսի և Օղնախի միջև հաստատվում է աւտօմօբիլների կանօնաւոր հաղորդակցութիւն. երթևեկելու են 16-տեղանի աւտօմօբիլներ:

◆ Պետերբուրգից վերադարձել է անդրկովկասեան երկաթուղիների ժանդարմական վարչութեան պետ գնդապետ Ի. Ն. Աստաֆիևը:

◆ Թիֆլիս եկաւ ոտքով ճանապարհորդող բօլգար Նիկօլօվը, որ Վիտինից դուրս է եկել 1900 թւին և ոտքով ման է եկել Եւրոպայի մի մասը, Հիւսիսային Ամերիկան, Աֆրիկան և այժմ դիմում է Տիբէտ: Իր ճանապարհորդութիւնը Նիկօլօվը մտադիր է աւարտել 1915 թւին. Նրա ճանապարհորդութեան նպատակն է ուսումնասիրել զանազան ժողովուրդների բարքերը և սովորութիւնները: Երէկ նա մտաւ մեր խմբագրատուն:

◆ Մուխրանեան կամուրջի աշխատանքների վրա հսկող մասնաժողովի նախագահ ընտրվել է Ա. Խատիսեանը:

◆ Թիֆլիսի նահանգապետը հաստատեց մսի սակագինը այսպէս. ոչխարի մսի ֆունտը՝ 12 կօպէկ, տաւարինը՝ 11 կօպ. և գոմէշինը՝ 8 կօպ.: Խոզի մսի ֆունտը 14 կօպէկ:

◆ Վրաց ազնուականութեան թատրոնի բացման օրը թատրոնի շինութիւնը կառուցանող ինժեներ Սարգսեանին կը մատուցվի ուղերձ և ոսկէ գաւաթ:

◆ «Черноморск. Вѣстн.» լրագրի խմբագիր-հրատարակիչ Ա. Նիկիտինը տեղափոխվելով Բաթումից Փօթի՝ տարել է և իր թերթը, որը և լոյս է տեսնում ներկայումս Փօթիում:

◆ Մի քանի տարի առաջ Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը մօտ 100,000 րուբլի ծախսեց քաղաքային մսի խանութներ բանալու և պահելու համար: Ինչքան մեզ յայտնի է, քաղաքային դումայի թէ հին և թէ այժմեան ձայնաւորները յաճախ պնդել են, որ հաշիւ ներկայացվի, թէ ինչպէս է ծախսել այդ գումարը մսի խանութների այն ժամանակվայ կառավարիչ Ալ. Բօգդեանգուլօվը, որպիսի հաշիւը մինչև օրս չէ ներկայացվել: («Н. З.»)

◆ Թիֆլիսի հայ չքաւոր երեխաներին օգնող «Լոյս» ընկերութեան վարչութիւնը որոշել է «Աղբիւր»-ի 25-ամեայ յօբելեանի հանդէսին ունենալ ընկերութեան կողմից երկու ներկայացուցիչ ի դէմս վարչութեան նախագահ պ. Գ. Լևոնեանի և պ. Վ. Սարգսեանի:

◆ Թիֆլիսում արդէն բացվեց Վօլժսկի-Կամսկի բանկի բաժանմունք, որը գտնվում է Սօլօլակում, այն բնակարանում, ուր գտնվում էր «Նադէժդա» ընկերութեան գրասենեակը: Բաժանմունքը կը սկսէ իր գործունէութիւնը դեկտեմբերի 10-ից:

◆ Վերջին ժամանակներս մեր խմբագրութեանը դիմում են շարունակ, ամեն օր 5—8 հոգի և նոյնիսկ աւելի, թէ տեղացիներ և թէ թիւրքահայ գաղթականներ, և խնդրում օգնել իրանց կամ տալ ճանապարհածախս: Եւ երբ մենք յայտնում ենք նրանց, թէ դրա համար պէտք է դիմել Հայոց Բարեգործական Ընկերութեան, մանաւանդ թիւրքահայ գաղթականները, որոնց համար յատկապէս կազմված է այդ ընկերութեան մէջ մի յատուկ մասնաժողով և որոնց համար ընկերութիւնը բաւական մեծ գումարներ է հաւաքել և ստացել, մեզ պատասխանում են ամենքը հետևեալը. «Գնացինք, ոչինչ չը տուին և մեզ սաս-

---

ջաղ: Բայց առանց փաղիշահի գիտութեան: Եթէ հէնց այժմեանից սկսէք աղմուկ ու շփոթ բարձրացնել, շուտով լոյս կը տեսնէ մի իրադէ՝ կայսերական հրաման, և ոչ ոք չի շարժվի իր տեղից:

«Զինուորները այս նենգութիւններից խաբված՝ վարվում են իրանց եղած թելադրութիւնների համաձայն:

«Ո՞վ է սակայն այս ինտրիգների հեղինակը և ինչ է դրա նպատակը: Պատասխանը շատ հեշտ է և բոլորին արդէն ծանօթ: Այդ ինտրիգները լարողն է 2-րդ զօրաբանակի հրամանատար Շէվքէթ փաշան՝ Եըլդըզի երբեմնի միայուն դատարանի անդամներից մէկը: Իսկ նպատակը՝ խուսափել ինքն էլ Հիջազ գնալուց: Բայց դժբաղդ փաշան գործում է շատ կարճատեսութեամբ: Այն օֆիցէրները, որոնց նա գործիք է դարձրել, յայտնի են:

«Նկատի ունենալով կարևորութիւնը, զինուորական մինիստրի առանձին ուշադրութիւնն ենք հրաւիրում այս խնդրի վրա»:

Ինչպէս տեսնում էք, Եըլդըզ դեռ ևս չէ վճռած մնալ մի սահմանադրական վեհապետի հանգիստ ու ապահով մոբթի մէջ: Շէվքէթ փաշաները աշխատում են հին րէժիմը որսալ պղտոր ջրերի մէջ: Կը պակսէին նրանց յուսահատ ջանքերը յաղթանակով: Հազիւ թէ: Ապացոյց՝ այն որոշումը, որի համեմատ Հիջազ են ուղարկվելու «հաւատարիմ» զինուորները, այն զինուորները, որոնց զէնքին էր ապաւինել Եըլդըզի կամայականութիւնը:

Եւ այդ որոշման գործադրութիւնը մի արդարութիւն պիտի լինի:

Սահմանադրական վեհապետը կարիք չունի ամենևին մի ամբողջ՝ անձնական, թիկնապահ բանակի:

Բայց գուցէ Աբդուլ Համիդը մտածում է լինել մի նոյնքան սահմանադրական թագաւոր, որքան առաջ:

Կարող է պատահել: Կայ սակայն ֆրանսիական մի բնորոշ առած.

On fait ce qu'on peut
Et non ce qu'on veut.

Մարդ անում է իր կարողացածը և ոչ թէ ցանկացածը:

Arago

Յ. Գ.—«Շուրայը-Ումմէթը» հաղորդում է հետևեալ ուշագրաւ տեղեկութիւնը. «Մեր պաշտօնակիցներից ոմանք հաղորդելով 2-րդ զօրաբանակի հրամանատար Շէվքէթ փաշայի պաշտօնանկութիւնը՝ յայտնում էին, որ նա պահում է առաջին թիկնապահի պաշտօնը: Մեր ստացած տեղեկութիւնների համաձայն Շէվքէթ փաշան զրկված է նաև թիկնապահի պաշտօնից»:

Իսկ «Իկդամը» գրում է. «Զինուորական մինիստրը հաղորդեց 2-րդ զօրաբանակի կայսերական թիկնապահ զօրքերին, որ նրանք, որոնք ցանկանում են գնալ ծառայել Հիջազ, կուղարկվեն: Այդ զօրքերից մի մեծ թիւ ցանկութիւն է յայտնել գնալու Հիջազ»:

Եթէ պարզենք «Իկդամի» եզովպոսեան լեզուն՝ կունենանք հետևեալ ոչ նուազ ուշագրաւ լուրը: Զինուորական մինիստրը յայտնեց թիկնապահ զօրքերին, որ վճռված է նրանց ուղարկել Հիջազ:

Այնքան շնորհներից յետոյ, թող մի քիչ էլ նրանք վայելեն արաբական անապատների մահացու ու եղերական հրապոյրները...

A.

[illegible]

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

[illegible]

ԲԱՔՈՒԻ ԼՈՒՐԵՐ

[illegible]

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

[illegible]

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԹՒՐՔԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՍԻՐԻԱՅՈՒՄ

I

Սիրիայից «Ր. Ց.» լրագրին ուղղված մի նամակից թիւրքական գաւառական ընտրութիւնների առիթով քաղում ենք հետեւեալ նկատողութիւնները.

Միութեան և առաջադիմութեան կոմիտէի խակական համակրողները գտնվում են միայն «էֆենդիների» շարքերում, այսինքն այն մարդկանց շարքերում, որոնք այսպէս թէ այնպէս պատկանում են արտօնեալների դասին։ Իսկ թիւրք «րայեան», թիւրք ժողովրդական մասսան,—ինչպէս և պէտք էր սպասել,—ընդունակ չեղաւ միանգամից թօթափել իր վրայից դառն ճակատագրի կողմից նրան պատուաստված ֆատալիստական անշարժութիւնը։ Նրա ապատիան, ճնշուածութիւնը պարզ կերպով երևաց ընտրութիւնների ժամանակ։ Մեզանում Սիրիայում, գոնէ, վերաբերվեցին բոլթ անտարբերութեամբ, լուռ, համեստ և բոլոր յոյսը դրած Բարձրեալի վրա.—ընդհանուր առմամբ ընտրութիւնները Սիրիայի շրջանում բաւականին մխիթարական են։

Ընտրված պատգամաւորների մեծամասնութիւնը ազատամիտ ուղղութեան է պատկանում։ Բէյրութը ուղարկում է երկու հոգի, որոնցից մէկը նոյնպէս քրիստոնեայ է, փաստաբան (Լիւիս)։ Տրիպոլիի և Խոմսկի պատգամաւորները «Միութիւն և առաջադիմութիւն» ընկերութեան անդամներն են։ Բայց դրանից չը պէտք է, ի հարկէ, եզրակացնել, որ այստեղ ռէակցիօն տարրերը թոյլ են, որ հին ռեժիմի վերադարձը անհնարին։ Այդ տեսակէտից դիտելով Թիւրքիայի հասարակական կեանքը, ուսումնասիրելով զանազան ազգութիւններին պատկանող անձանց առանձին բնաւորութիւնները, ես եկայ հետեւեալ եզրակացութեան։ Ես վերցնում եմ երկու ազգութիւնների ներկայացուցիչներին՝ թիւրք և արաբ՝ և վկայում եմ, որ թիւրքը աւելի է առաջադէմ և համբերող հաւատի կողմից, քան արաբը։ Արաբը պահպանողական է և մոլեռանդ մինչև իր ոսկորների ծուծը։ Եւ եթէ, երբ և իցէ, բռնկվելու լինի Թիւրքիայում հակա-յեղափոխութեան նման մի բան, նրա բունը կը լինեն արաբական գաւառները, իսկ գլխաւոր գործիչները՝ արաբները։ Այժմից արդէն արաբական ազգաբնակութիւն ունեցող վայրերը հանդիսանում են ռէակցիօնականների բոյնը։ Այդ բանի վրա Սիրիայում աւելանում է և այն, որ մասնաւորապէս Դամասկոսում, Խոմսում և Խամում վխտում են սուլթանի ֆաւորիտնիր՝ արաբ Աբիւլ-Հուդայի և Ահմեդ Իզզէթ փաշայի ազգականներն ու բարեկամները։ «Ադդաստուրը» (սահմանադրութիւնը) նրանց այնքան էլ դուր չեկաւ. Նրանք լարում են իրանց բոլոր ջանքերը, ագիտացիա են մղում մզկիթներում երկիրը նախկին ռեժիմին վերադարձնելու նպատակով։ Մօտ ժամանակներս նրանց աջողվեց Դամասկոսում բարձրացնել ռէակցիայի զինված դրօշակը։ Տեղական իշխանութիւնը շփոթվեց, քրիստոնեայ ազգաբնակութիւնը սարսափահար եղաւ։ Բայց երիտասարդ-թիւրքերը քնած չէին։ Նրանք սպառնացին ռէակցիօներներին կախաղանի հանել։ Հանգստութիւնը վերականգնվեց, թէև ոչ բոլորովին... Բէյրութից, Հալէպից և ուրիշ քաղաքներից մօտ օրերս լրագիրներին հաղորդել էին այն արիւնահեղ ընդհարումների մասին, որոնք տեղի են ունեցել «ազատասէրների» ու ռէակցիօներների միջև։

Ակամայ հարց է ծագում, թէ որտեղից է է սնունդ ստանում ռէակցիան։ Կենսական ինչ ֆակտորների վրա է յենվում նա։ Ես մի կողմ եմ թողնում պաշտօնից արտաքսված չինօվնիկներին, ազօրէն գրաւած հողերից հեռացված կալուածատէրերին, գանձարանը կողոպտողներին և այլն։ Նրանց դժգոհութիւնը հասկանալի է։ Բայց ահա այն չքաւոր, իրաւազուրկ ժողովուրդը. ինչո՞ւ է նա դժգոհ։ Դժգոհութեան պատճառը կենսական մթերքների թանգանալն է, մրցումը հացի պատառի համար, կնոջ ազատագրումը և սպառնալիքը ընտանեկան նահապետական կազմին և, վերջապէս, գործաւածքների անկումը, որը անմիջական կերպով պէտք է տեղի ունենայ գործարանների երևալուց յետոյ։ Քրիստոնեաների համար կայ և մի ուրիշ անբաւականութիւն՝ զինուորակոչութեան շնորհիւ։ Դրանով է բացատրվում այն հանգամանքը, որ Սիրիայի քրիստոնեաներից շատերը գաղթում են Ամերիկա. կառավարութիւնը այժմ ստիպված է դրա առաջն առնել կանոնաւորելով հարցը։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՀԵՌԱԳ. ԳՈՐԾ.

3 դեկտեմբերի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Քննելով ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրի առաջարկութիւնը սեպտեմբերի 12-ից, սենատը որոշեց. 1) Բարձրագոյն 1905 թ. օգ. 27-ի ուկազը, իրաւունք տալով համալսարանների խորհուրդներին համապատասխան միջոցներ ձեռք առնել կրթական կեանքի կանոնաւոր ընթացքը պահպանելու համար, իրաւունք չէ տալիս խորհուրդներին կրթական կեանքի նոր, գործող օրինական կանոններին անհամապատասխան, նորմաներ հաստատել։ 2) Այդ ուկազի հրատարակութեամբ՝ ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրին է վերապահվում լիակատար ույժով կոնտրոլի և հսկողութեան իրաւունքը համալսարանների խորհուրդների և միւս կրթական հաստատութիւնների մարմինների բոլոր գործողութիւնների վրա, նաև ուսումնական կեանքի կանոնաւոր ընթացքի վրա, նաև իրաւունք՝ ցոյց տալ խորհուրդներին նրանց գործողութիւնների սխալ լինելը և այլն։

Մինիստրների խորհուրդը քննեց Դումայի 48 անդամների յայտարարութիւնը Սևաստոպոլի նահանգում զեմստվոյին ինքնավարութիւն մտցնելու մասին և ներքին գործերի մինիստրի եզրակացութեան հետ առաջարկութիւնը գործադրելու պատշաճ ընդունեց և յանձնեց մինիստրութեանը համապատասխան օրինագիծ մշակել։

ԿԻԵՎ։ Բացվեց նահանգի սպառողական ընկերութիւնների ներկայացուցիչների համագումարը։ Մասնակցում են 150-ից աւելի լիազօրներ։ Ընտրվեցին չորս մասնաժողովներ։

ՄԻՆՍԿ։ Իգիասլավում, հէնց որ գնացքը եկաւ, այրվեց 1-ին կարգի վագոնը։ Մի կին այրվեց, ծանր վնասվեցին մէկ և թեթև՝ ութ հոգի։

ՆԻԿՕԼԱԵՎ։ Բացվեց առևտրի բօրսա։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԲԺԻՇԿ
Գ. Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ

Ներքին և երեխայոց հիւանդութիւններ, առանձնապէս ստամոքսի և աղիքների հիւանդութիւններ։

Հիւանդների ընդունելութիւնը { 12—1 առաւօտեան, 5—6 երեկոյեան

Միքայէլեան փող., № 36, տ. Ճավճավիձէի։
100—67

ԲԺԻՇԿ
Գ. Ե. Խօջափարուխեան

Օդեսսայի համալսարանի կլինիկայի նախկին ասսիստենտ. փոխադրվել է Թիֆլիս։ Մասնագիտութիւնը՝ սիֆիլիս, միզասեռական և կաշուի հիւանդութիւններ։ Ընդունելութիւնը՝ առաւօտեան ժամը 9—11 և 5—7½ երեկոյեան։ Կանանց և երեխաների համար— ժամը 11-ից մինչև 12-ը ցերեկվայ։
Սօլօլակ, Բէբուտովսկայա փ. № 29, սեփ. տ.
(օ. մ.) 25—2

ԲԺԻՇԿ
Ա. Մ. ԱՄԻՐԽԱՆԵԱՆ

Ներքին հիւանդութիւններ

Ընդունելութիւն ամեն օր { 11—12 ժ. առաւ. 5—6 ժ. երեկ.

Վելիամինովսկայա փող., № 10.
(օ. մ.) 100—24

ԲԺԻՇԿ
Ա. Ա. ԽԱՆԴԱՄԻՐԵԱՆ

Ներքին եւ ջղային հիւանդութիւններ, առանձնապէս սրտի և թոքերի հիւանդութիւններ։ Ընդունելութիւնը՝ 11—1 ժ. առաւօտեան, 5—6 ժ. երեկոյեան։
Սօլօլակսկայա փ. № 6. տ. Միրզօյեվի
(օ. մ.) 50—10

Մեդիցինայի ճէյղճէր-մասսաժիստ
Յ. Գ. Եսայեան

Կաշուի տակ սրսկում է բժիշկների նշանակած դեղեր, օր. մկնդեղ՝ ուժասպառութեան և սակաւարիւնութեան դէմ, և այլն։ Խնամում և փաթաթում է վէրքեր։ Սեռական անկարողութեան, թուլութեան և ընդհանուր ջղայնութեան դէմ անում է համապատասխան սառնաջրի շփումներ, տրորումներ ամբողջ մարմնի։ Ընդհանուր և տեղական մասսաժ։ Մասնագիտական մասսաժ փորկապութեան, չաղութեան, նիհարման, ջղայնութեան, սեռական թուլութեան և այլ հիւանդութիւնների դէմ։ Բժշկական ու շվեդական գիմնաս- [illegible]
(օ. մ.) 50—2

ՀՐԱՒԷՐ

Առաջիկայ կիրակի, դեկտեմբերի 7-ին, Թանդոյեան ս. Աստուածածին եկեղեցում, ս. պատարագից յետոյ, ժամը 12-ին լինելու է ծխական ժողովը՝ նախկին ժողովներից մնացած քննելի և վերջին ժողովում առաջարկված նոր խնդիրներով զբաղվելու։

Զբաղման խնդիրներն են.

1) Քահանաների բողոքը.
2) Եկեղեցու բարեզարդութիւնը.
3) Եկեղեցական և դպրոցական կալուածների նորոգութեան և շինութեան գործը.
4) Դպրոցի և հոգաբարձուների մասին խորհրդակցութիւն.
5) Դպրոցական և եկեղեցական ծախսերի տարեկան նախահաշիւներ կազմելու խնդիրը.
6) Կուկիայի հանգստարանի երկու հոգաբարձուների ընտրութիւնը։

Խնդրում եմ Թանդոյեան եկեղեցու 25 և աւելի տարեքաւոր արական սեռի իրաւատէր ծխականներին շնորհ բերել մասնակցելու ժողովի զբաղմունքներին։

Նախագահ ժողովի՝
Յարութիւն քահ. Ծուղուրեան
(ու. շ. կ.) 3—1

Դեկտեմբերի 10-ից մինչև 18-ը

ի ցոյց կը դրվեն և կը ծախվեն

«ՄԵՂՈՒ»

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՏԱՆ ՄԷՋ

պատրաստված իրերը և կողմնակի չքաւոր կանանց ձեռագործները։ Մանկական ըղգեստներ և սպիտակեղէն, բազմատեսակ գոգնոցներ մանուկների և մեծերի համար, նորածին մանկան օժիտ, տիկնանց ներքին շրջազգեստներ, թէյի և խոհանոցի սրբիչներ, շրջանակներ, պապկաներ, օրացոյցներ, արհեստական ծաղիկներ մեծ քանակութեամբ գլխարկների և դէյրաների համար, զարդարված կողովներ, թղթից շինած գլխարկներ և ուրիշ տօնածառի զարդեր, կոտիլիօնի նորութիւններ, հագցրած տիկնիկներ, երկու հատ շքեղ մետաքսեայ եապօնական վերմակներ, բարձեր և ուրիշ շքեղ ձեռագործներ։

Գները չափաւոր են։

Վաճառքը լինելու է ամեն օր՝ առաւօտեան 10 ժ. մինչև 7-ը։ 3-ից մինչև 4 ժամը relâche. Մուտքը ձրի է։
(չ. շ. ե. չ.) 4—2

Նորութիւն. պատի պատկերազարդ (70 պատկերով) օրացոյց.

Լոյս տեսաւ և վաճառվում է

Գ. ՍԱՆՈՅԵԱՆԻ հրատարակութեամբ և Յ. Ք. ԽԱՉՎԱՆՔԵԱՆԻ խմբագրած

„ԼՈՅՍ-ԱՐԱՔՍ"

ՊԱՏԻ ԵՒ ԳՐՊԱՆԻ

ՕՐԱՑՈՅՑՆԵՐԸ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ **1909** ՅԱՒԵԼՈՒԱԾՈՎ

ՊԱՏԻ ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ օրացոյցի տախտակը ներկայացնում է չորրորդ դարի մեր պատմական կեանքից վերցրած մի երևոյթ, այն է՝ Սամուէլ Մամիկոնեանը սպանում է իր դաւաճան և ուրացող մօրը։ Պատկերը նկարել է յայտնի նկարիչ պ. Վ. Սուրէնեանը, իսկ կլիշէն պատրաստել է Պետերբուրգի աչքի ընկնող ֆիրմաներից մէկը—Բերտհօլդ և ընկ.։ Պատկերի ներքին մասը պատկերացնում է Արարատը—Արաքսի հովտով։

ՊԱՏԻ ՕՐԱՑՈՅՑԸ պատկերազարդ է. այնտեղ կը հանէք մօտ 70 պատկեր մեր և եւրոպական գրագէտների և գործիչների իրանց համառօտ կենսագրութիւններով, օրինակ Ստեփան Նազարեան, Արծրունի, Աբովեան, Խրիմեան, Վարժապետեան, Սահակ, Մեսրոպ, Զանշեան և ուրիշներ։ Ծոցի օրացոյցը զարդարված է 20 պատկերով։ Ունի ճոխ յաւելուած։

Գներ—պատինը 50 կ.։ գրպանինը 20 կ.

Գումարով գնողներին զգալի զիջում։ Դիմել՝ Александрополь, типографія К. С. Саноянца.

Մանրամասն բովանդակութիւնը ցանկացողները կարող են ստանալ ձրի։
(օ. մ.) 3—3

Գիմնազիայի VII դասարանի

ՄԻ ՀԱՅ ԱՇԱԿԵՐՏՈՒՀԻ

կը կամենար օրական երկու ժամ պարապմունք ունենալ հայ ընտանիքներում փոխարէնը սենեակ կամ ճաշ ունենալու պայմանով։

Կարող է պարապել 1—2 երեխաների հետ կամ պատրաստել աշակերտուհիներ գիմնազիայի ստորին դասարանների համար։

Հասցէն հարցնել «Մշակի» խմբագրատանը։
(ե. ու. կ.) 3—2

ՏԵՂԱՓՈԽՎԵԼՈՎ

Կ. Պօլիս, սրանով խնդրում եմ բոլոր բարեկամներից և ինձ հետ որևէ գործ ունեցողներից՝ ուղղել իրանց գրութիւնները և այլն հետևեալ հասցէով.

L. De Cosmis et C-o Casella № 21 poste italiane di Galata Constantinople (Turquie). Եսալեմի համար։

Գարեգին Կոզիկեան (Եսալեմ)
2—2

CONSTIPATION
PILULES DE CASCARA MIDY

ԴԵՂԱՀԱՏՆԵՐ
Cascara Midy

Ֆրանսիական ժողովրդական միջոց

ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ ՓՈՐԿԱՊՈՒԹԵԱՆ դէմ

Ընդունելութեան չափը. 2 դեղահատ երեկոյեան, [illegible]

Cascara Midy-ն [illegible]

Դեղագործատուն MIDY, 140, faubourg St. Honoré, Парижъ. [illegible]

(5, 15, 25) (330257) 0—7

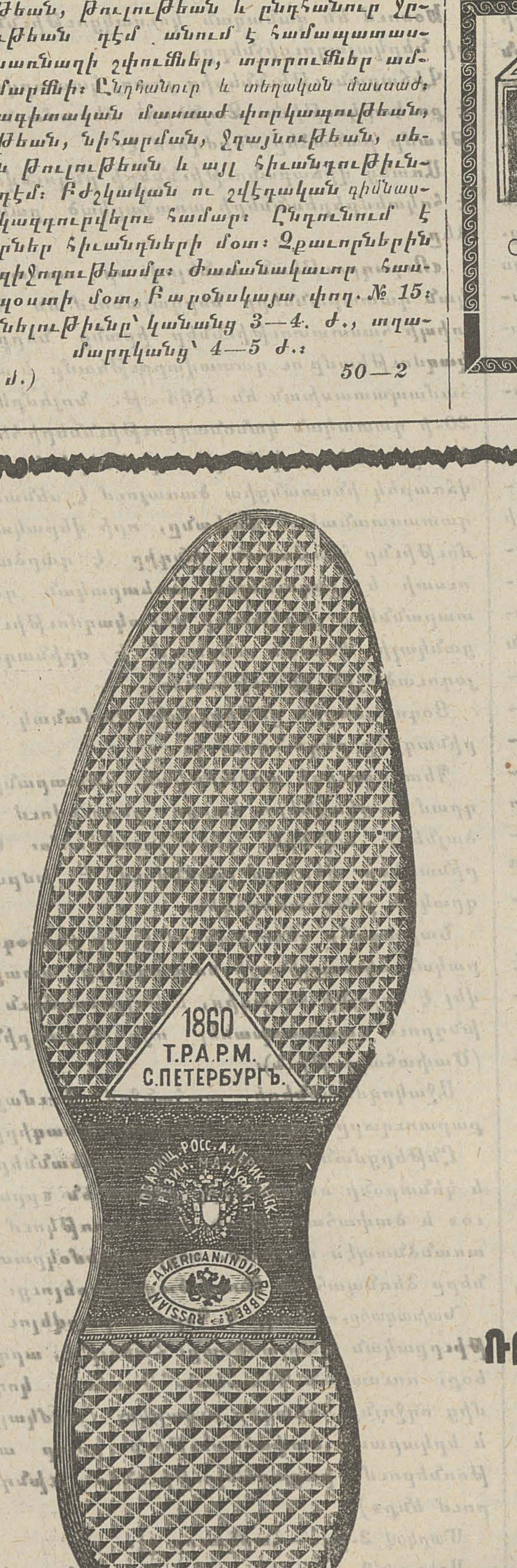

1865 թ. 1870 թ. 1882 թ. 1896 թ.

ԿՐԿՆԱԿՕՇԻԿՆԵՐ

1860.
Т.Р.А.Р.М.
С.ПЕТЕРБУРГЪ.

Խուզակեմները միայն այս դրոշմով

ՌՈՒՍ-ԱՄԵՐԻԿԱԿԱՆ ՌԵԶԻՆԻ ՄԱՆՈՒՖԱԿՏՈՒՐԱՅԻ
ԸՆԿ. Ս.-ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳՈՒՄ
ԼՐԻՒ ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

Նաւ յատկուրեան ճամար

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳՈՒՄ	ԽԱՐԿՕՎՈՒՄ	ԵԿԱՏԵՐԻՆԲՈՒՐԳՈՒՄ
ՄՈՍԿՎԱՅՈՒՄ	ՕԴԵՍՍԱՅՈՒՄ	ԻՐԿՈՒՏՍԿՈՒՄ
ՌԻԳԱՅՈՒՄ	ՌՕՍՏՕՎՈՒՄ Դ./Վ	ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ
ԿԻԵՎՈՒՄ	ԿԱԶԱՆՈՒՄ	ՏԱՇԿԵՆՏՈՒՄ
ՎԻԼՆԱՅՈՒՄ	ՎԼԱԴԻՎՕՍՏՕԿՈՒՄ	ՍԱՐԱՏՕՎՈՒՄ

Նիժեգորոդեան և Իրբիտեան տօնավաճառներում

ՍԵՓԱԿԱՆ ՎԱՃԱՌՔԸ կատարւում է
„ԼԵՕՊՈԼԴ ՆԷՅՑԷԼԼԷՐ"
ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆԸ

50—35